

Od Redakcji

Pochodzenie ironicznego w swej istocie, a popularnego w codzienności, przesłania: *obys̄ żył w ciekawych czasach*, przypisuje się zwykle chińskiej klątwie, choć sinolodzy nie znajdują jej odpowiednika w tym języku. Natomiast jako bliski ekwiwalent znaczeniowy wskazują chińskie przysłowie: *Lepiej być psem w czasach spokoju niż człowiekiem w czasach chaosu*¹.

W nawiązaniu do wprowadzenia do poprzedniego numeru „Bezpiecznego Banku” z naciskiem podkreślałam, że współcześnie z chaosem mamy do czynienia nie tylko w koncepcjach czy wręcz paradygmatach naukowych, wyjaśniających procesy społeczno-ekonomiczne, ale także w ocenie zdarzeń czy faktów, z którymi stykamy się na co dzień. Nie chodzi tutaj tylko o skrajnie różne oceny ekspertów, ale także oceny tzw. przeciętnego zjadacza chleba. Coraz trudniej być przekonanym, czy to co słyszemy, widzimy lub odczuwamy jest – symbolicznie rzecz ujmując – białe czy czarne. W psychologii społecznej znany jest eksperyment, w którym niemal wszyscy jego uczestnicy świadomie fałszywie wskazują na krótszy odcinek narysowany na tablicy jako na dłuższy. Gdy ten laboratoryjny eksperyment przeistacza się w praktykę życia społecznego, problem staje się wręcz cywilizacyjnie niebezpieczny. Poza wiedzą trzeba nie lada odporności psychicznej, a niekiedy odwagi cywilnej, aby takim fałszywym „prorokom” chcieć się przeciwstawić.

Toutes proportions gardées – czyż kryzys kredytów *subprime* w USA z początku XXI wieku, zaciąganie kredytów we frankach w bankach w Polsce i brak ustawowego rozwiązania tego problemu, czy wreszcie koncepcje zastąpienia WIBORU przez WIRON nie mają wiele wspólnego z istotą wspomnianego eksperymentu?

¹ Zdanie pochodzi z tomu III zbioru opowiadań Feng Menglonga, *Opowieści o przebudzeniu świata* z 1627 r.

„Gdy rozum śpi rodzą się demony” takie zdanie umieścił wybitny malarz hiszpański Francisco de Goya y Lucientes na jednej ze swych rycin w cyklu mrocznych grafik przedstawiających alegorie stanów ludzkiej świadomości.

Pierwotnie pojęcie demona miało ambiwalentny charakter, stanowiło zarówno pozytywne, jak i negatywne określenie nadludzkiej istoty; przy czym czasem bywały groźne, a niekiedy dobrotliwe. W tym ostatnim ujęciu pojmowali je m.in. Platon, Sokrates czy Heraklit. Dopiero wraz z rozwojem koncepcji dualizmu demony zaczęto utożsamiać przede wszystkim ze złem.

Współcześnie rolę zbliżoną do demonów przejmują populisci, którzy dla uzyskania poparcia i władzy preferują rozwiązywanie problemów społecznych, mając na uwadze głównie krótki horyzont czasu. Być może głównie według myśli Johna Maynarda Keynes’a, że „Na dłuższą metę wszyscy będziemy martwi”².

Chaos obecny we współczesnych procesach społecznych pogłębia erozja czy wręcz upadek autorytetu, w klasycznym tego słowa znaczeniu. Intensyfikują go również procesy deprecjacji systemu wartości, w którym dobro wspólne traci na znaczeniu. Za to chciwość i egoizm mają się dobrze, w myśl zasady prywatyzacji korzyści i upubliczniania strat. Zresztą ta ostatnia zasada w dziedzinie finansów ruguje odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem, zaś coraz silniejsza ochrona konsumentów usług finansowych – a niekiedy także decydentów politycznych – stymuluje zachowania typu bezpiecznego czy moralnego hazardu.

Nieco patetyczny charakter poprzednich akapitów ma uzasadnienie nie tylko we wszechogarniającym chaosie lokalnym, regionalnym, bądź globalnym. Nadto jest zasadny ze względu na kolejny cykl ostrego wzmożenia sporów, a nawet konfliktów społecznych, opierając się na subiektywnie preferowanych lub partyjnie zachwalanych koncepcjach czy rozwiązaniach, gdzie zaawansowana inżynieria społeczna wstępuje w rolę homerowskiego demiurga. W odróżnieniu od tych parafilozoficznych rozważań prezentowane w 92 numerze „Bezpiecznego Banku” artykuły dotyczą problemów i zagadnień typowych dla profilu czasopisma. Każdy z nich mniej lub bardziej bezpośrednio nawiązuje do kwestii wyżej poruszonych.

W części **Problemy i poglądy** dominują zagadnienia stabilności i kryzysów w systemach bankowych poruszane przez trzy pokolenia autorów: począwszy od znanej z aktywności badawczej i organizacji międzynarodowych konferencji Ewy Mikla-

² A Tract on Monetary Reform, w: *The Collected Writings of John Maynard Keynes*, t. 4, Palgrave Macmillan, Londyn 1971.

szewskiej, przez realizatorów uniwersyteckich grantów badawczych Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Martę Karaś i Michała Stachurę, po laureata konkursu BFG na najlepszą pracę doktorską Kamila Pruchnika. Mamy w nich zarówno interesujące informacje, jak i analizy empiryczne, a także rozważania modelowe dotyczące zarażania ryzykiem systemowym, wreszcie omówienie złożoności konsekwencji kryzysów bankowych z uwypukleniem wzrostu populizmu w okresach pokryzysowych. O pozycji kredytobiorcy wobec banku traktuje specjalistyczne opracowanie Michała Paczka pt. Nieważność umowy kredytu denominowanego lub indeksowanego kursem CHF a roszczenie kredytodawcy o zwrot wartości zaoszczędzonych wydatków”. Autor także jest laureatem konkursu BFG w kategorii prac magisterskich. Tę część czasopisma zamyka opracowanie Stanisława Kasiewicza i Lecha Kurklińskiego, którzy podejmują kwestie kultury ryzyka w warunkach post-pandemicznych i transformacji cyfrowej w instytucjach finansowych.

W części **Miscellanea** zamieszczamy opracowanie Mateusza Folwarskiego i Krzysztofa Kila powstałe w nawiązaniu do konferencji pt. *This time is different: post-pandemic banking and financial markets*, jaka odbyła się w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie w maju 2023 r., ze szczególnym uwzględnieniem debaty dotyczącej szans i zagrożeń sektora banków spółdzielczych w Polsce, w której uczestniczyli prezesi spółdzielczych systemów ochrony oraz banków spółdzielczych.

Tradycyjnie życzę PT Czytelnikom interesującej lektury.

Jan Szambelańczyk
Redaktor Naczelny